Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

НАПЕРАД!

Беларуская радыкальная тыднёвая часопісь.

Цана асобнага нумару 20 гр.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская 8, кв. 3.

Прыймо інтэрэсантаў ад 9 да 2 гадз. што-дня, апрача сьвятаў і нядзель.

Падпіска з дастаўкай да хаты: на 1 год—7 зл., за паўгоду—3 зл. 50 гр., за 3 мес.—2 зл., за 1мес.—75 гр.

Год 2. Вільня, 25 верасьня 1930 г. №. 26

„Панская ласка“.

Неяк нядаўна ў польскай часопісі „Gazeta Polska“ зьявілася вялікая стацьця пад загалоўкам „Kresy“, аўтар якое—ведамы некалі социялістычны дзеяч, цяпер — высокі польскі ўрадовец, пан Тадэўш Голувко. У гэтай стацьці ўдзяляецца шмат месца беларусам і беларускаму пытаньню ды зроблена спроба нарысаваць цэлую праграму польскае ўрадавае палітыкі ў адносінах да беларусаў.

З увагі на тое, што дагэтуль ніякае ўрадавае праграмы ў беларускім пытаньні ня было, (калі ня лічыць за праграму палітыку нішчэньня ўсяго беларускага, з якой мы дагэтуль сустракаліся на практыцы), — варта спыніцца на выступленьні пана Голувкі: гэта-ж голас асобы афіцыяльнай, каторая не павінна хіба кідаць словы на ўзьвей вецер.

Першая частка стацьці зьмяшчае ў сабе агляд сучаснага стану беларускага руху. Агляд гэты—трэба рашуча сьцьвярдзіць — *дужа далёкі ад об'ектыўнае праўды* і выяўляе пэўную тэндэнцыю, якая чырвонай ніткай праходзе праз усю „праграму“ пана Голувкі. Не ўваходзячы ў полеміку з аўтарам стацьці, бо пічым не бязмэтны, мы падамо нашым чытачом галоўныя пункты тэй палітычнай лініі, якую прапануе свайму ўраду і польскаму грамадзянству высокі польскі ўрадовец.

Беларусы — слабыя. У гэты момант яны яшчэ маюць мала інтэлігэнтных сіл. Сьвядомасьць нацыянальная ў беларускіх масах — невялікая. Дык за ўзгадваньне беларускіх масаў, за падняцьце іх культуры і паляпшэньне матэрыяльнага быту мусіць узяцца польская дзяржава. Так кажа пан Голувко.

У галіне эканамічнае палітыкі „праграма“ яго абыймае два аснаўныя пункты: мэліорацыю і комасацыю. У галіне культурна-прасьветнай—яна шырэйшая. І вось тут найлепш выявілася аснаўная думка п. Голувкі: *нельга дапусьціць, каб беларусы самі, сваімі сіламі тварылі сваю культуру, пашыралі ў масах асьвету ў роднай мове*, а *ўсё гэта павінна рабіць*... *„панская ласка!*

Вось некалькі выметак з стацьці пана Голувкі, якія самі за сябе гавораць:

Няма сумліву, што асобныя беларускія прыватныя гімназіі ў Вільні, Навагрудку і Клецку з пункту гледжаньня польскіх дзяржаўных інтарэсаў ня ёсьць зьявішча дадатняе,—яно ёсьць толькі доказам нашае нацыянальнае толеранцыі“. „У меру падыйманьня культурнасьці беларускага насяленьня будзе ў яго крапчэць імкненьне пасылаць дзяцей у сярэднія школы. У моладзі, якая ідзе ў сярэднія школы, нацыянальная сьвядомасьць будзе крэпкая. Калі ня хочам, каб узрастала лічба прыватных беларускіх школаў, дык мы павінны забясьпечыць беларускай моладзі навуку яе мовы і літэратуры ў польскіх дзяржаўных школах“...

А вось якія пляны снуець гэты „прыяцель“ беларускае культуры — адносна ніжэйшага школьніцтва, з якога *зусім выключае навет самую думку аб беларускіх народных школах*:

„Беларускі мужык дамагаецца польскае школы (.)) Але адначасна мужык гэты ня мае сэрца да гэтае школы, дзе вучыцельпаляк, прыбылы з глыбіні Польшчы, ня ведаючы тутэйшае мовы, угаварвае дзецям, што яны — палякі, забараняе ім гутарыць па-беларуску, сьмяецца з іхняе мовы, вызнаньня, звычаяў“... Дык пан Голувко, гэтак „добра“ ведаючы, чаго хоча „хлоп“ беларускі, і прапануе: паставіўшы крыж на беларускай народнай школе, адкінуўшы і школы „утраквістычныя“ (двуязычныя),—закладаць *выключна польскія школы*, ў якіх выкладалася бы, як адзін з прадметаў, і мова беларуская, а вучыцялямі былі-бы, ведама-ж, *палякі*... З гэтай мэтай аўтар „праграмы“ трэбуе, каб у польскіх вучыцельскіх сэмінарыях была паважна пастаўлена навука беларускае мовы і літэратуры, бо — калі палякі ня будуць умець пабеларуску, дык і кіраваць беларускімі масамі ня здолеюць, і тыя пойдуць пад кіраўніцтва „беларускіх шовіністаў“, якіх пан Голувко страшэнна баіцца...

Агулам кажучы, пану Голувцы ідзе аб тое, „каб беларускае дзіця, ідучы ў *польскую* народную школу і канчаючы *польскі* універсытэт, мела адначасна сьведамасьць, што гэтая *польская* школа на ўсіх ступенях дала яму веду такжа ў галіне жыцьця і гісторыі ўласнага яго народу...“

За гэту „панскую ласку“ мы аднак мусім наперад падзякаваць нашаму „дабрадзею“: бо-ж ня было йшчэ прыкладу ў жыцьці нашае плянэты, каб нейкі народ тварыў культуру для другога народу. „Дары“ пана Голувкі — гэта запраўды дарайскія дары: не польская, а *толькі беларуская школа*, кіраваная *беларускімі* вучыцялямі, здолее запраўды падняць наш народ культурна, даць яму сьвядомасьць яго нацыянальнае прыналежнасьці, паставіць яго ў рад другіх народаў, як роўнага ім.

Як-жа крывадушнымі здаюцца пасьля такіх заяваў пана Голувкі ягоныя словы аб тым, што беларусы павінны быць *роўнапраўнымі з палякамі і супрацоўнічаць з імі* у... ізноў-жа *польскіх* установах і арганізацыях! Бо-ж раўнапраўнасьць вымагае, каб і палякі супрацоўнічалі з беларусамі ў *беларускіх* арганізацыях і ўстановах. Але аб існаваньні апошніх пан Голувка і думаць ня хоча...

Раўнуючы беларускую „праграму“ пана Голувкі да процібеларускае палітыкі польскіх эндэкаў, мы мусім сказаць, што былы социялісга зусім дарма лаець сваіх палітычных ворагаў за іх нацыяналізм: у беларускім пытаньні іх шляхі зусім зыходзяцца. Розьніца між імі толькі тая, што эндэкі адкрыта прызнаюцца, што хочуць вынішчыць у межах Польшчы беларускую нацыянальнасьць, а пан Голувко ідзе да тае-ж мэты шляхам аддачы справы тварэньня беларускае культуры — ў польскія рукі. Якая была-бы гэная „беларуская“ культура, твораная на ўзор „скарбаў польскае культуры з — Варшавы, Кракова і Пазнані“, лёгка сабе прадставіць.

Прадвыбарная хроніка.

Ці будзе блёк „меншасьцяў“?

Як падае „Kurjer Wileński“ перагаворы прадстаўнікоў розных меншасьцяў, якія нядаўна адбыліся ў Варшаве—да нічога не прывялі. З гэтага ўсяго відаць, што падчас сёлеташніх выбараў у Сойм ня будзе выбарчага блёку меншасьцяў.

———

З далейшых газэтных інфармацыяў вынікаець, што фактычны стан рэчаў у справе блёку такі.

Жыды-сіоністы пасьля доўгіх перагавораў дайшлі да паразуменьня і твораць агульны блёк сіоністычных арганізацыяў са ўсей Польшчы. Справа агульна—жыдоўскага блёку—пакуль што ня вырашана.

Украінскія партыі быццам пойдуць да выбараў супольным фронтам, за выняткам „Сельробу“, які пойдзе асобна.

Гэтакім чынам у блёк увойдуць: „Ундо“ (Укр: Дэмакратычнае Аб'еднаньне“) Сацыялісты-радыкалы і сацыял-дэмакраты.

Відаць з усяго, што агульнага блёку ўсіх „меншасьцяў“, куды бы ўвайшлі ўкраінцы, беларусы жыды і інш. ня будзе, а кожны народ пойдзе асобна, творачы пры гэтым па некалькі выбарных сьпіскаў.

Найгарэй стаіць справа ў беларусоў, у якіх дзякуючы адсутнасьці палітычных партыяў—трудна спадзявацца каб ня толькі саздаўся агульна беларускі блёк, але каб навет паасобныя групы змаглі правесьці выбарную акцыю так, як іншыя народы.

Як відаць нова створаны Беларускі „Цэнтра Саюз“ прыступіць да выбараў, але дзякуючы агульнай дэзарганізацыі нашага грамадзкага жыцьця і яго палажэньне будзе ня лёгкае.

Гэты новы „конкурэнт“ на беларускім груньце, безумоўна ня прыдзе да смаку ўсім нашым „выпрабаваным парламэнтарыям“ а асабліва тым элементам, якія толькі здольны сеяць разруху і дэмагогію.

Прачытаўшы газэту — перадай другому.

Трэба пакінуць старыя прывычкі!

Набліжаючыяся выбары ў Сойм і Сэнат ставяць перад усім беларускім грамадзянствам ня лёгкае заданьне: у працягу вельмі кароткага часу зарганізавацца навокал пазытыўных лёзунгаў і правясьці ў Сойм такіх паслоў, якія-б фактычна маглі там адстаіваць правы беларускага народу.

Перадусім, здавалася б, што пры сучасным стане рэчаў, калі нашае культурнае і нацыянальнае жыцьцё такое слабенькае, калі нашыя народныя масы ў значнай частцы эдэмаралізаваны дзікай дэмагогіяй — трэба знайсьці нешта аснаўное, супольнае, на чым сыйшліся-бы ўсе.

Гэта да вачавіднасьці зьяўляецца патрэбным для нашага нацыянальнага і культурнага жыцьця. Барацьба за аснаўныя нашы правы супольным фронтам магла-бы прынясьці карысьць усяму беларускаму народу і значна ўзмацніла-бы яго сілы.

Знайшоўшы такую „супольную мову“, мы гэтым самым зрабілі-бы ўжо пэўны крок наперад. Перастала-бы пашырацца дэмаралізацыя сярод народных масаў, якія бачачы разьбіцьце нашых „вярхоў“ на некалькі амаль варожых групаў, перастане наагул верыць усяму таму, што ідзець з гэтых „вярхоў“ і вельмі ахвотна слухаюць усё тое, што маець характар голай дэмагогіі.

Такім спосабам пашыраецца і закарэньваецца сярод мала сьвядомых масаў нішто іншае, як „чыстай вады“ махноўская ідэалёгія: недаверые і навет варожасьць да інтэлігенцыі, разбурываючыя інстынкты і т. п. зусім непажаданыя зьявішчы. Пара-бы даўно зразумець нашаму асьвечанаму грамадзянству, што такі стан рэчаў да нічога путнага не давядзе і не даве́ў.

І вось цяпер, калі мы стаім перад новымі выбарамі, калі падчас прадвыбарнай кампаніі па стараму звычаю кожны дэмагог пляце „co jemu ślina na język przyniesie“ і стараецца як мага балей ліць памыяў на сваіх палітычных праціўнікаў — мы павінны застанавіцца і падумаць — ці варта гэты стары мэтад пускаць цяпер у рух.

Ці ня варта было-б закінуць яго зусім, як такі сродак, які прыносіць усяму беларускаму грамадзянству ў суцэльнасьці толькі адну шкоду, бо, запраўды, толькі дэмаралізуе наш народ і стварае вельмі падатны грунт, на якім потым спрытныя сяўцы засеіваюць свае зерняты, з якіх вырастае махноўская ідэалёгія.

Уселякая прадвыбарная кампанія ў Сойм разварушвае ўсё жыхарства, у гэты час яно слухае свайго роду лекцыі „політ-граматы“ і вось у інтарэсах усяго беларускага народу ляжыць, каб гэтыя „лекцыі“ фактычна хоць крыху прынясьлі яму карысьці і змусілі-бы яго зьвярнуць большую ўвагу на нашыя аснаўныя і ня вырашаныя заданьні.

Грамадзяне!

Чытайце і пашырайце нашую газэту і памятайце, што амаль поўная адсутнасьць беларускіх часопісяў і газэтаў тлумачыцца нічым іншым, як нашаю шкоднаю прывычкаю — вельмі неакуратна высылаць грошы за газэту. Калі хочаце атрымліваць рэгулярна газэту, якая зьяўляецца пакуль што амаль адзінаю на нашых землях, — выконвайце свой грамадзкі абавязак чытача.

Газэта наша маець шмат недахопаў, але ў большай частцы яны тлумачацца адсутнасьцю матэр'яльных сродкаў.

У меру таго, як будуць больш рэгулярна наплываць грошы ад падпішчыкаў—газэта зможа павялічыць свой фармат і выходзіць разы 2-3 на тыдзень, а можа й штодня.

Пакуль што, дзякуючы павялічэньню ліку падпішчыкаў— мы маем цяпер магчымасьць рэгулярна выдаваць газэту 1 раз на тыдзень.

Памятайце, грамадзяне, што адчуваецца вялікая патрэба ў белар. часопісі і што гэтую патрэбу Вы можаце задаволіць толькі сваімі ўласнымі высілкамі.

Народна-сацыялістычны рух Гітлера у Нямеччыне.

Тэлеграф разнес па ўсяму сьвету пра вынікі выбараў у Нямеччыне. Увесь сьвет з напружаньнем чакаў на заканчэньне выбараў, бо яны павінны былі паказаць якія існуюць суадносіны палітычных сілаў у гэтай дзяржаве, на якую многія паглядаюць з занепакаеньнем.

Гэтыя выбары паказалі, што ідзець накапленьне сілаў па двох праціліжных, узаемна зніштажаючых полюсах—камуністычным і г. зв. фашыстоўскім.

Камуністы ў гэтых выбарах значна ўзмацнілі свае сілы. Падчас апошніх выбараў яны атрымалі 3.263.354 галоса і мелі 54 мандаты, ў гэтым годзе яны атрымалі ўжо 4.578.708 галасоў, а паслоў у Рэйхстагу будуць мець — 76. замест 54 якія прайшлі туды ў прошлых выбарах.

Безумоўна вынікі сёлеташніх выбараў Кампартыя Нямеччыны будзе лічыць вялікім сукцэсам для сябе і са свайго боку маець рацыю. Павялічэньне лічбы паслоў аж на 22 асобы—ёсьць фактам з якім трэба лічыцца. Але з другога боку ня можна ў поўнай меры падзяляць аптымізм і Комінтэрну, які безумоўна пратрубіць на ўвесь сьвет а выніках выбараў у Нямеччыне,

Есьць там і іншая сіла, на якую трэба зьвярнуць увагу і якая прынясець вельмі многа занепакаеньняў і хлопату як нямецкай кампартыі так і ўсяму Камінтэрну.

Сілай гэтай з'яўляецца народна-сацыялістычны рух Гітлера, які паказаў вялікую здольнасьць да шыбкага росту і які пацягнуў за сабою шырокія масы.

Гітлераўцы падчас апошніх выбараў сабралі 806.777 галасоў і мелі 12 паслоў.

У гэтым годзэ яны сабралі **6.401.210** галасоў і будуць мець аж **107** паслоў.

Гэтакім чынам сілы гітлераўцаў значна перавышаюць сілы камуністаў.

Не пашкодзіць бліжэй прыглядзіцца — што фактычна ўяўляюць сабой гэтые „гітлераўцы“ ці іначай як іх называюць—народныя сацыялісты.

Народна сацыялістычны рух пад кіраўніцтвам Гітлера паўстаў у Нямеччыне адразу пасьля аканчэньня сусьветнае вайны і адразу прыняў рэзкі проціў-камуністычны характар.

На пачатку гэты рух быў чыста баявы і яго ўчасьнікі рэкрутаваліся пераважна з нацыяналістычнае моладзі.

Нацыяналістычныя баёўкі паўставалі ўва ўсім краі і на пачатку ня былі паміж сабою звязаны.

У кожным вокрузе гэтыя баёўкі распраўляліся з камуністамі зусім самастойна. У даволі хуткім часе гэтыя баёўкі ачысьцілі край ад бальшавікоў, і зьліквідавалі г. зв. „Спартакоўцаў“.

Барацьба гэта каштавала многіх ахвяраў.

У адным толькі Бэрліне ў працягу 1918 і 1919 гадоў згінула падчас хатняе вайны амаль што 10.000 чалавек. Тады былі перабіты амаль усе камуністычныя правадыры на чале з Розай Люксэмбург і Лібкнехтам.

Пасьля таго як гэтыя антыбальшавіцкія баёўкі ўпараліся з камуністычным рухам яны былі зьліквідаваны.

Застаўся толькі адзін г. зв. „Штальгельм“, чыста вайсковая арганізацыя., куды і ўліліся ўсе баёўкі і меншыя вайсковыя аддзелы.

„Штальгельм“ становіцца баявой арганізацыяй нацыяналістычнай нямецкай партыі і яе прыватнай арміяй.

У гэты прыблізна час пашыраецца ў паўдзеннай Нямеччыне народна-сацыялістычны рух пад кіраўніцтвам Гітлера, які таксама пры помачы баёвак прыймаў энэргічны ўдзел у ліквідацыі камуністычнага руху. Гітлер з корням вырваў компартыю ў Саксоніі, якая нейкі час нават была там пры ўладзе.

Пачуўшы пад сваімі нагамі грунт—Гітлер не захацеў падпарадкавацца нацыяналістычнай партыі. а прыступіў да арганізацыі сваей уласнай.

За прыклад да будовы партыі ён узяў фашызм у Італіі, на чале якога стаіць Мусоліні.

Праграмай Гітлера зьяўляецца дыктатура такая самая як і ў Італіі.

У сфэры сацыяльна-эканамічнай ён выдвігаець шмат дамаганьняў, якія павінны задаволіць патрэбы работнікаў, дробнай буржуазіі і працоўнай інтэлігенцыі.

Гэтыя клясы яму верацьі ідуць за ім, доказам чаго служыць той сукцэс, які ён атрымаў у апошніх выбарах.

Трэба дадаць яшчэ, што гітлераўцы з'яўляюцца крайнімі нацыяналістамі і антысэмітамі.

Гэтакім чынам рух, вызваны Гітлерам, зьяўляецца як бы „процівуядзіем“ на камунізм у Нямеччыне.

Пашыраецца ўплыў кампартыі — і ў яшчэ большай меры пашыраецца гітлераўшчына, якая стасуець тыя-ж самыя мэтады барацьбы, як і камуністы.

Часта прыходзіцца дзеля гэтага чытаць у газэтах пра бойкі паміж камуністамі і гітлераўцамі, у якіх звычайна пабітымі з'яўляюцца камуністы.

Адначаснае ўсіленьне гітлераўскага лагеру і камуністычнага давядзець у Нямеччыне да завастрэньня ўнутранай барацьбы.

Вынікі гэтай барацьбы ў нас не выклікаюць ніякага сумліву: камунізм будзе там разьбіты, альбо ён зьменіць сваю тактыку і перастане быць тым, чым ён быў да гэтай пары.

Розныя „уклоны“ у самой Кам. партыі Нямеччыны сьведчаць аб тым, што ня ўсе сябры гэтай партыі падзеляюць у поўнай меры лінію, накрэсьляную Комінтэрнам на апошніх яго з'ездах

Палітычнае жыцьцё.

Польшча.

Устава аб абароне дробных дзержаўцаў (арэндатараў).

Пан Прэзыдэнт Рэчыпаспалітай падпісаў, паводлуг вестак пададзеных праз ПАТ 13 верасьня г. г. распараджэньне а прадоўжаньне ўставы з дня 31 ліпня 1924 г. аб абароне дробных рольных дзержаўцаў—на працяг яшчэ 3 гадоў. Адначасна з гэтым падпісана распараджэньне аб падаткавых палёгках для уноўвазведзяных будынкаў.

Адозва Рэвалюцыйнае фракцыі Польскай сац. партыі.

У газ. „Przedświt“ (ад 13 верасьня 1930 г.) надрукована вялікая адозва „да працоўных гарадоў і вёсак“, якая парушае справу арыштаў б. паслоў.

Абгаварыўшы справу траўнёвым пераваротам, які быў скірованы па думцы аўтараў адозвы, проці арганізатараў фашыстаўскага перавароту і які меў быць праведзяны польскаю рэакцыйй на чале з г. зв. „Хіена—Пястам“—адозва затрымоўваецца над пытаньнем — за чаго ў сутнасьці кажучы, апазыцыя вядзе барацьбу. „Ці-ж за правы народу змагаецца фашыст Рыбарскі? Ці за разбудову забяспечаньняў сацыяльных і пашырэньне правоў работніцкае клясы змагаецца Карфанты? Ці а распашырэньні і разбудове дэмакратыі змагаюцца рэакцыанеры Тромпчынскі і Вітас?

І на гэтыя слушныя пытаньні адозва дае такі адказ: „Эндэцка-Вітасаўска-Карфантаўская хэўра змагаецца з-за ўлады і ўрадаў для сябе“... „А ў гэтай барацьбе за ўладу эндэкаў, хадэкаў і вітасоўцаў памагаюць ім сябры Польскае Партыі Сацыялістычнай—цэкавісты, якія прадаўшыся рэакцыі... зьяўляюцца аружжам у яе руках“.

Адозва затрымоўваецца на характэрыстыцы сёньняшніх саюзьнікаў ППС, эндэкаў, вітасоўцах і іншых рэакцыйных партыях і прыпамінае ім іх варожыя адносіны да працоўных масаў з таго часу, калі гэтая як раз хэўра была пры ўладзе, частка якой апынілася цяпер у вастрозе.

У далейшым прыводзіцца цэлы рад дамаганьняў палітычнага і сацыяльнага зьместу, якія па думцы яе аўтараў павінны быць праведзяны ў жыцьцё“.

Дэманстрацыя „Цэнтралеву“ ў Варшаве.

14 верасьня г. г. адбыўся сход прыхільнікаў „Цэнтралеву“, з'арганізаваны праз правадыроў апазыцыі да сучаснага ўраду.

Аб гэтым сходзе пісалася ў газэтах ужо даўно і праз увесь час рабочыя масы падбухторваліся да нейкіх рашучых выступленьняў і дэманстрацыяў.

На сход зьявілася да 1500 чалавек, а на яго заканчэньні таўпа, нешта каля 1000 асоб устроіла варожую дэманстрацыю.

Падчас таго, як разганяліся дэманстранты, нехта кінуў у паліцыю ручны гранат, які параніў некалькі чалавек, як звычайна, зусім нявінных людзей. Апрача гэтага з таўпы былі дадзены рэвальвэрныя стрэлы, ад якіх таксама пацярпела некалькі людзей.

Дэманстрацыя была хутка зьліквідавана праз паліцыю, якая арыштавала да 100 асоб.

У іншых гарадох той-жа „Цэнтралеў“ таксама дабіваўся вызваць разрухі, але як падаюць газэты—гэтыя дамаганьні пасьпеху ня мелі.

У Варшаве падчас гэтых забурэньняў, як падаюць апошнія газэты аказалася 2 забітых і 18 раненых. Есьць некалькі раненых і ў некаторых іншых гарадох як напр. у Тораню, Радаме і Чэнстахове.

Характэрна ў гэтых забурэньнях тое, што закулісвымі рэгентамі ўсяго гэтага зьяўляюцца такія паны, як эндэкі і вітасоўцы, якім ня стольскі разыходзіцца а „правы дэмакрацыі“, сколькі а свае ўласныя інтарэсы.

Сьледзтва ў справе дэманстрацыяў.

У зьвязку з апошняй дэманстрацыяй у Варшаве ў арэшце знаходзіцца 50 асоб. Большая частка арыштаваных будзе адказваць за стральбу ў паліцыю і выкліканьне забурэньня.

Заграніцай.

Ліга Нацыяў.

Справа Пан-Эўрапейскага Аб'еднаньня.

Як было прадбачана Брыян выступіў 11/IX на Агульным Зборы Лігі з вялікай прамовай ў справе Эўрапэйскага Аб'еднаньня. Але, спаткаўшы ўжо ў папярэдняй нарадзе рашучы апор з боку сваей думцы англійскай і інш., дэлегацыяў Брыян казаў без усякага захопленьня і без тэй сілы аратарскага таленту, якой ён выдаецца нават спасярод усіх сусьветных дзяржаўнікаў у Жэнэве. Замест „усе-Эўрапэйскага Аб'еднаньня“, ці нейкай Эўрапэйскай Фэдэрацыі, Брыян, хочучы адратаваць, што толькі можна з сваей ідэі, казаў ужо толькі „аб сталым супрацоўніцтве дзяржаваў Эўропы дзеля утрыманьня міру“... На большае не згадзіўся Гэндэрсон!... У канцы Брыян заявіў, што. „пакуль ён будзе на чале францускай дыпламатыі, ён не дапусьціць ніякага нарушэньня міру ў Эўропе“...

Пасьля Брыяна выступіў Гэндэрсон. які думцы Брыяна ахвяраваў у сваей прамове толькі некалькі слоў, заявіўшы, што „Англія падтрымае працу эўранейскіх дзяржаваў ува ўсіх галінах — дзеля ўтрыманьня міру“. Далей у сваей прамове Гэндэрсон настайваў на хутчэйшым склікаваньні канфэрэнцыі ў справе агульнага разбраеньня“. У галіне загарантаваньня бясьпечнасьці, даводзіў Гэндэрсон, зроблена ўжо шмат, але ў галіне разбраеньня—яшчэ залішне мала“. Англія, казаў ён. падпіша ўсе трактаты і пакты, гарантуючыя мір, але пад варункам безадкладнага склікаваньня разбраенчай канфэрэнцыі і рашучага распачацьця разбраеньня. Гэтая тэза англійскай палітыкі, якую падзяляе Нямеччына, Італія ўсе проці-вэрсальскія дзяржавы Эўропы, як ведама, вострa супярэчаць так званай „францускай тэзе“, якая лічыць, што мір і бясьпечнасьць дзяржаваў (стоючых азброенымі да зубоў за Вэрсальскі трактат) у Эўропе зусім яшчэ не так добра загарантавана, каб можна было ўжо распачаць рашучую акцыю агульнага (іх уласнага) разбраеньня. Такім чынам ізноў і на гэтым адрэзку міжнароднага фронту дыскусія аб Брыянавай „Пан-Эўропе“ зьвялася да спору паміж двумя лягерамі ў Эўропе: „вэрсальскім“ і „проці-вэрсальскім“.

У выніку далейшай дыскусіі справе „Эўрапейскага аб'еднаньня“ ўрэшце Ліга Нацыяў пастанавіла перадаць у спэцыяльную камісію—„для разгляду“, каб яна здала справаздачу з сваей працы на наступным агульным зборы Лігі. Як дасьціпна кажа жэнэўская прэса, брыянава шляхотная, але нерэальная цяпер думка здабыла ў Лізе „лагодныя хаўтуры першае клясы“...

І гэта—цалком зразумела.—Як можна цяпер казаць аб цясьнейшым аб'еднаньні Эўропы, калі яна, як сказана, рэзка, каб не сказаць, ваяўніча-варожа падзелена на два лягеры: абаронцаў нятыкальнасьці трактатаў і праведзенымі граніцаў і праціўнікаў апошніх, дамагаючыміся перагляду трактатаў. Брыян, высоўваючы сваю думку аб „Пан-Эўропе“ (пазычаную ім ад нямецкага пацыфіста, барона Кудэнговэ-Калергі), меў на мэце замацаваць сучасны тэрытарыяльна-палітычны лад і стан у Эўропе, карысны для Францыі і дзяржаваў „францускае групы“. З свайго боку „проці-вэрсальскія“ дзяржавы даводзяць, што будову гмаху „Усе-Эўрапэйскага Аб'еднаньня“ можна распачаць толькі „пасьля грунтоўнага перагляду тэрытарыяльна-палітычнага ладу сучаснай Эўропы, які пагражае ўсьцяж няўхільнай вайной—з прычыны несправядлівых граніцаў“... Дык ясна, што ўсялякая гутарка ў справе паразуменьня дзяржаваў Эўропы заўсёды натыкаецца на гэтыя аснаўныя перашкоды і розьніцы ў паглядах двух варожых між сабой лягераў.

Зьезд.

27 верасьня г. г. адбудзецца ў Вільні Зьезд прадстаўнікоў усіх беларускіх арганізацыяў і інстытуцыяў.

Зьезд будзе насіць арганізацыйны характар, на якім маець быць выбраны кіраўнічы ворган „Цэнтральнага Саюзу беларускіх культурна-асьветных і гаспадарскіх арганізацыяў і інстытуцыяў".

Кожная наша ўстанова павінна прыслаць сваіх прадстаўнікоў.

Зьезд склікаецца на 3 г. дня ў памяшчэньні Белар. Студэнтскага Саюзу—Віленская вул. № 8—3.

Кароткія навіны.

Лёнданскі суд нядаўна прысудзіў, каб радавы ўрад заплаціў англійскай кампаніі „Лена Гольдфіельд" пару сотняў мільёнаў залатых рублёў—за страты па адабранай бальшавікамі канцэсіі на разработку залатых палёў на Лене (ў далёкай Сыбіры). Але бальшавіцкі ўрад заявіў, што ня прызнае гэтага англійскага суду, ня гледзючы на тое, што ў дагаворы з кампаніяй радавы ўрад абяцаў падпарадкавацца яго прысуду.

У вялікім вастрозе ў Бальтымары (Паўн. Амэрыка) выбухнуў бунт вязьняў.

2000 паліцэйскіх акружыла турму, дзе арыштанты ўжо зьвязалі ўсю стражу і адміністрацыю. Распачаўся фармальны штурм турмы, ў часе якога забіта 25 вязьняў.

17 верасьня зачынілася канфэрэнцыя дэлегатаў Польшчы, Латвіі і Эстоніі ў справе ўрэгуляваньня чыгуначнага руху паміж гэтымі краямі.

З 25 верасьня на Віленскім кірмашы і выстаўцы адчыняецца аддзел пушніны і птахаводзтва, а з 26/IX—аддзел жывёлаводзтва (коні, каровы, сьвінькі і інш.).

З прычыны забіцьця ў часе апазыцыйных дэманстрацыяў у Варшаве 14/IX аднаго работніка-камуніста, варшаўскія камуністы прабавалі выклікаць забастоўку. Але большасьць работнікаў аказалі спрацїў. На цэлым радзе фабрыкаў дайшло з прычыны гэтага да крывавых сутычак. Адзін работнік цяжка ранены.

З прычыны бязупыннай вайны, разрухі і голаду ў паўночнай Манчжурыі выбухла эпідэмія чумы, якая забівае ахвяраў сотнямі. Ахопленыя заразай абшары цалком адрэзаны ад сьвету—дзеля спыненьня яе пашырэньня.

Былы пасол украінскага клюбу Павал Васынчук арыштаваны ў Халме па загаду сьледчага судзьдзі. Прычыны арышту газэты не падалі.

Дагэтуль арыштавана было 7 украінскіх паслоў, з якіх 6 належылі да „Ундо" і 1 да радыкалаў.

Гаспадарчае жыцьце Англіі ўсьцяж перажывае нябывалы крызіс. Паводле апошніх афіцыяльных статыстычных даных недахоп таргавага балянсу Англіі за мінулыя 8 месяцаў дайшоў да 308 мільён. фунтаў, ці з зьлішкам мільярда залат. руб. Агульны гандлёвы абарот зьменшыўся ў параўнаньні з прошлым годам на 25%.

Ізноў 6 урадоўцаў радавых пасольскіх і гандлёвых установаў у Лёндане адмовілася вярнуцца ў Маскву, павялічыўшы сабой паважную ўжо лічбу так званых „невозвращенцев".

Камісарыят Гандлю апублікаваў лічбы аб „пасьпехах" акцыі па „хлебозаготовке" ў верасьні. Прадбачаны плян загатоўкі хлеба выкананы толькі на 9 прац. у цэнтральн. Расеі і на 1% у Сыбіры... Радавая прэса страшэнна абураецца за гэта, вінавацячы ў правале кампаніі... калхозы, якія адмаўляюцца дастаўляць збожжа, і — кулакоў, якія вядуць агітацыю сярод гэтых калхозьнікаў...

У Парыжу адбылася нарада расейскіх манархістаў, якія выдалі адозвы да ўсей расейскай эміграцыі. Адозва кажа, што рас. эміграцыя даволі сільная, каб у рашучую хвіліну прысьпяшыць канец бальшавіцкай ўлады ў Расеі.

Эміграцыя даволі багатая, бо мае вельмі значныя капіталы, вывезеныя ўласьнікамі з Расеі, мае добрую вайсковую арганізацыю, якая можа ў патрэбны час выставіць сільную армію. Аднаго не хапае толькі эміграцыі, гэта — еднасьці. Дык адозва прапануе ўсім эміграцкім партыям і арганізацыям згуртавацца навакол... „Цара Кірыла I, законнага наступніка дынастыі Раманавых". Пад адозвай падпісаны слаўныя прозьвішчы як Маркавых і іншых, якія якраз сваей палітыкай узгадавалі бальшавікоў і цяпер—пагрозай сваёго павароту ў Расею — найбольш умацоўваюць іх панаваньне...

Недахоп прадуктаў жывеньня прымае ў СССР, асабліва ў вялікіх местах, катастрафічныя разьмеры. Нават радавая прэса не хавае небясьпекі. А ў гэты самы час радавыя параходы дзесяткамі ідуць у парты Англіі, Францыі, Нямеччыны Амэрыкі і інш., вязучы хлеб, цукер і іншыя спажыўчыя тавары, якія амаль не задарма кідаюць на замежныя рынкі, каб толькі здабыць патрэбную ім нагвалт „цьвёрдую валюту"...

Здавалася, чаго-чаго але друкаванай паперы, кнігі, школьных падручнікаў, ведама-ж, — перадусім дзеля камун. агітацыі-радавая ўлада не шкадуе для свайго насяленьня — на ўсіх мовах. Але вось самі „Известия" пішуць, што нават у Маскве запасу школьных падручнікаў на мясцовым складзе „Госиздата" хапае толькі на тое, каб даць па аднаму падручніку на 10 школьнікаў... Усе афіцыяльныя весткі аб вялізарных запасах на гэтых складох аказаліся фальшывымі. Пэўне-ж паны прасьвяціцелі ізноў пракраліся.

Міжнародны Аўтамабільны кангрэс у Канстантынопалі высунуў праэкт збудаваньня вялізарнай шасы, якая-б, ідучы праз усю Эўропу, лучыла францускі порт Кале (на Ламаншы) з Канстантынопалям. Шаса гэтая мае ісьці праз Францыю, Бэльгію, Нямеччыну, Аўстрыю, Вэнгрыю, Югаславію, Баўгарыю і Турцыю, віючыся на прасторы каля 3.000 кілямэтраў. Кошты будовы мелі-б быць разложаны на ўсе гэтыя дзяржавы.

Тымчасовы ўрад у Аргэнтыне скасаваў усе дэкрэты былога дыктатара Івыгойена, якія супярэчылі законам. У краі аджывае палітычнае жыцьце (забітае скіненым прэзыдэнтам, пачынаецца гуртаваньне грамадзянства ў нацыянальныя партыі. Адна па адной дзяржавы прызнаюць новы ўрад у Аргэнтыне.

У радавых газэтах апублікаваны страшэнныя лічбы крывавага тэрору з чарговай справаздачы ГПУ за жнівень г. г. Усе 450 расстраляных за гэты месяц падзеляны на 6 катэгорыяў. На першым мейсцы стаяць ахвяры, якія „чынна процідзеялі калхознай акцыі ўраду"... Далей ідуць ахвяры, абвінавачаныя ў контр-рэвалюцыі, рэлігійнай прапагандзе і т. д.

Як пішуць замежныя газэты, у Канадзе існуе „Ліга брытанскіх украінцаў дзеля вызваленьня Украіны", якая распачала арганізацыю ўкраінскіх арміяў у Канадзе і Амэрыканскіх Станах Быццам Англія дае грошы і аружжа на стварэньне і ўзбраеньне гэтай арміі, на закладаньне ахвіцэрскіх школаў і т. д. Гэтыя арміі—ў выпадку англійска-радавай вайны—маюць быць высаджаны англійскім флётам у партох Чорнага мора.

Паводле аблічэньняў францускіх статыстыкаў усяго ў Польшчы ўложана францускіх капіталаў блізу 650 мільён. злотых. Гэтыя капіталы ўложаны пераважна ў — нафтавую, вугальную, мэталёвую, тканінную, электрычную і хімічную прамысловасьці. Найвялікшую ролю францускі капітал у Польшчы йграе ў нафтавай прамысловасьці, ў якой захапіў аж 55 прац., ці больш паловы ўсей польскай нафты. Францускі капітал складае 77 прац., ці звыш $^3/_4$ ўсяго замежнага капіталу, ўложанага ў польскія прамысловыя прадпрыемствы. У Польскай Сілезіі францускі капітал складае 15 прац., перад вайной меў толькі 5%. Французы маюць значную долю ў замежным капітале, ўложаным ў польскія банкі.

Хроніка.

Цэнтральны Саюз Беларускіх Культурна-Асьветных і гаспадарчых арганізацыяў і інстытуцыяў распачаў сваю працу. За ўсялякімі спраўкамі, якія датычаць гэтага Саюзу, трэба зьвяртацца па адрасу: Wilno, Ostrobramska 9, m. 22,

× **Віленская Беларуская Вучыцельская Сэмінарыя імя Францішка Бегушэвіча.** 18 верасьня пачаліся заняткі ў Віленскай Беларускай Вучыцельскай Сэмінарыі, якая адчынілася і пачала сваю працу дзякуючы аграмадным высілкам беларускага грамадзянства ў Вільні. Многа трэба было патраціць працы і доўга абіваць парогі ўва ўсіх установах, пакуль справа з вучыцельскай сэмінарыяй не стала на цьверды грунт.

Цяпер мы маем, нарэшце, новую беларускую культурна-асьветную ўстанову, дзе будуць падгатаўляцца кадры беларускіх настаўнікаў у будучыя беларускія школы,

На чале Сэмінарыі стаў Р. Астроўскі, педагагічны пэрсанал складаецца пераважна з вучыцялёў Віленскае Беларускае Гімназыі і некалькіх новых асоб.

Цікава адзначыць, што наплыў кандыдатаў у Сэмінарыю быў неспадзявана вялікі, ня гледзячы на тое, што весткі пра Сэмінарыю былі пададзены вельмі позна.

На 40 вакансыяў на I-м курсе (адчынены ў гэтым годзе толькі гэты курс) была дапушчана да конкурснага экзамену 105 асоб, у тэй лічбе хлапцоў 33 і дзяўчын 72. Прыступіла да экзаменаў 29 хлапцоў і 61 дзяўчына і здала іх—дзяўчын 15 і хлапцоў 26,—усяго 41, якія і прыняты ў Сэмінарыю.

Гэта новая беларуская пляцоўка бязумоўна будзе мець вялікае, як на нашы варункі, значэньне ў нашым культурным жыцьці, калі існаваньню яе ня будзе рабіцца ніякіх перашкодаў,

Пажадаем са свайго боку пасьпеху ў працы нашай, пакуль што адзінай, Сэмінарыі, каб яна прынясьла ў будучыні карысьць нашаму пакрыўджанаму гісторыяй народу.

Будзем верыць у тое, што сучаснае кіраўніцтва Сэмінарыі на чале з Р. Астроўскім дасьць гарантыю яе разьвіцьця і посьпеху.

Ад рэдакцыі і адміністрацыі газ. „Наперад".

Усе падпішчыкі нашае газэты, якія вышлюць да 1 кастрычніка гэтага году падпісную плату поўнасьцю за верасень, кастрычнік, лістапад і сьнежань—усяго 2 зл. 75 гр., — атрымаюць гаспадарча-кааперацыйную месячную часопісь „САХА" са зьніжкаю на 50%. Гэткім чынам, кожны наш падпішчык, выслаўшы ў рэдакцыю „Сахі" 1 злоты і аплаціўшы газэту „Наперад" да канца гэтага году — будзе атрымліваць „Саху" да 1 студзеня 1931 г.— за 1 злоты. — Падпіску за „Наперад" у суме 2 зл. 75 гр. і за „Саху"—1 зл. можна высылаць на адным пераказе, зазначыўшы толькі, якая сума ідзець на Саху, а якая на газэту.

× **Урачысты вечар, пасьвячоны 25-цігадоваму юбілею літэратурнай творчасьці Янкі Купалы.** 27 бягучага месяца адбудзецца, як мы ўжо падавалі раней, урачысты вечар. пасьвячоны 25-цігадоваму юбілею літэратурнай творчасьці Прарока Адраджэньня Беларускага Народу—Янкі Купалы.

У праграму гэтага вечару ўвойдуць:

1) Рэфэрат гр. А. Луцкевіча на тэму: „Янка Купала як Прарок Адраджэньня". Галоўныя тэзы рэфэрату: а) агульны пагляд на творчасьць Я, Купалы і мейсца яго ў бел. літэратуры; б) тэматыка твораў Я. Купалы; в) адраджэнскія матывы.

2) Дэклямацыя вершаў Я. Купалы.

3) Вучнёўскі хор.

4) Сцэнічны абразок Купалы „На папасе".

Даход з вечарыны вызначаны на карысьць незаможных вучняў Віленскай Бел. Гімназіі.

× **Суд над М. Сіняўскім.** 19 верасьня адбыўся суд над адказным рэдактарам газ. „Наперад" гр. М. Сіняўскім, які абвінавачваўся ў тым, што падчас прысуду над правадырамі Грамады — ў траўні 1928 году выказаў непашанаваньне Суду, кідаючы кветкі ў бок засуджаных, робячы воклікі на іх чэсьць.

Гр. М. Сіняўскі дастаў за гэтае „праступленьне" 1 месяц арышту. Калі гэта нарэшце закончыцца ўсякая цяганіна, зьвязаная з працэсам Грамады?

× **Новая беларуская часопіс.** Выйшаў з друку першы нумар сельска-гаспадарчае і кааперацыйнае часопісі „Саха", выданнае праз Цэнтральны Саюз Белар. Культ.-Асьв. і гаспадарчых арганізацыяў і інстытуцыяў.

Часопіс вышла на 32 старонках і маець досыць добра падабраны матэр'ял.

Трэба спадзявацца, што „Саха будзе пашырацца сярод беларускага грамадзянства, тым балей, што яна зьяўляецца адзінаю беларускаю часопісьцю, пасьвячонай гаспадарчым і кааперацыйным справам.

× У як найхуткім часе будзе зноў склікаены праваслаўны сабор у Польшчы.

Сябрамі Сабору ёсьць праваслаўны метрапаліта ў Польшчы, біскупы і вікарныя; з выбарных прадстаўнікі клеру і верных.

Правам выбараў, якія адбудуцца ў парафіях, карыстаюцца ўсе праваслаўныя мужчыны ня менш 30 гадоў. Сябрамі Сабору ад установаў ёсьць рэктары Віленскае і Крэмянецкае сэмінарыі, а калегія прафэсароў тэалёгіі Варшаўскага ўнівэрсітэту выберае з пасярод сябе двух сябраў Сабору.

Пісьмо у Рэдакцыю.

Да гр. Рэдактара газ. „Наперад".

Ветліва просім гр. Рэдактара не адмовіць надрукаваць у газ. Наперад" ніжэй наступнае:

Прэзыд'юм Цэнтр. Белар. Правасл. Камітэту сцьверджываючы распачаты тэрор сумленьня сельскага духавенства арх. Хвядосам і Віленск. Кансысторыяй, якія выдалі загад выносіць на благачынніцкіх зьездах пратэсты супраць Ц.Б.П.Н. адначасна выказываючы давер арх. Хвядосу і Віл. Кансысторыі, змушаючы гетыя пратэсты падпісываць сьвяшчэньнікам паміма іх волі, пад пагрозай найдалей ідучых рэпрэсыяў, з другога боку сцьверджываючы распачатыя захады сяброў Віл. Кансысторыі перад паасобнымі сябрамі Камітэту мэтай наладжаньня згоды, а гэта шляхам правакацыйных нагавораў і перакупаў цераз сваіх людзей (Т. Кіршэўскі і інш.) — Прэзыд'юм Цэнтр. Белар. Прав. Камітэту гэтым ад імя тэрарызаванага духавенства і сяброў Камітэту рашуча пратэстуе супроць гэткіх правакацыйных дзеяньняў арх. Хвядоса і Віл. Кансысторыі і выносіць ім публічную пагарду і ганьбу.

Разам з тым Цэнтр. Бел. Прав. Камітэт дэкляруе і запэўняе прав. духавенства і белар. прав. народ распачатую барацьбу з арх. Хвядосам і Віл. Кансысторыяй, як ворагамі беларускага народу давясьці да пераможнага канца, ня гледзячы на ўсе брудныя захады і подкупы ворагаў белар. народу.

Прэзыд'юм Цэнтр. Бел. Прав. Камітэту.

Ад Рэд. Варта было-б беларускаму грамадзянству бліжэй зацікавіцца царкоўнымі справамі, а асабліва тым, як фактычна праходзіць беларусізацыя царквы, гэтага важнага чынніка нашага грамадзкага жыцьця.

Беларускае студэнства на міжнародным з'ездзе С. І. Е.

(Ад нашага ўласнага Карэспандэнта).

У жніўні г. году ад 12 да 26 адбыўся чародны XII-ты Кангрэс Міжнароднай Студэнскай Канфэдэрацыі ў Брукэслі (Бэльгія), які быў наладжаны стараньнем Цэнтральнага Бэльгійскага Студэнскага Саюзу ў зьвязку з абыходамі сьвяткаваньня стагодзьдзя незалежнасьці Бэльгіі.

Мінула ўжо 10-ць гадоў, як таксама ў Брукэслі адбыўся другі Кангрэс С. І. Е. (Confederation Internationale des Etudionts—Міжнародная Студэнская Канфэдэрацыя), калі ў той час С. І. Е. складалася толькі з сямёх нацыяў (Бэльгія, Францыя, Чэхія, Гішпанія, Польшча, Румынія і Люксэнбург). Сёлета-ж С. І. С. складаецца з 29-х запраўдных сяброў, 7-х вольных і аднаго супрацоўнічага сябра—Нямецкага Студэнства (Deutsohen Studentenschaft). Запраўднымі сябрамі лічацца тыя студэнскія арганізацыі, нацыі, да якіх яны належаць, маюць свае дзяржавы; вольнымі сябрамі зьяўляюцца тыя студэнскія, нацыянальныя арганізацыі, нацыі каторыя ня маюць яшчэ сваей дзяржавы.

Галоўнай мэтай С. І. Е. ёсьць падтрымоўваньне згоды і сужыцьця паміж студэнствам розных нацыяў з розных краёў, нягледзячы на іхныя рэлігійныя і палітычныя пагляды, а таксама палепшаньне індывідуальнага жыцьця студэнтаў. С. І. Е. прызнана рознымі ўстановамі, як на прыклад: Лігай Нацыяў. Міжнародным Інстытутам Умысловых Працаўнікоў, з якім супрацоўнічае і іншымі, а дзеля гэтага можа ляпей памагчы развязаць тыя ці іншыя пытаньні.

Дня 13-га жніўня быў урачыста адчынены Кангрэс у прысутнасьці прадстаўнікоў ад бэльгійскага Ураду ў асобах міністраў і вышэйшых урадоўцаў, Рэктароў і Дзеканаў усіх бэльгійскіх вышэйшых школаў, а таксама і загранічных дэлегатаў. Праграма Кангрэсу была багатая і дужа цікавая. Паміж звычайнымі, чароднымі пытаньнямі разглядаліся заявы фламандзкіх хорвацкіх і мацэдонскіх нацыянальных студэнскіх арганізацыяў аб прыняцьці іх у лік сяброў С. І. Е., бо будучы нацыянальнаю меншасьцю у краі, рэпрэзэнтаваліся дэлегатамі пануючай нацыі у гэтай дзяржаве. Пасьля вострых прамоваў і спрэчак, заявы гэныя былі большасьцю галасоў адкінутыя, чаго і трэ' было спадзявацца. Таксама і заява нямецкага студэнства аб прыняцьці іх у лік запраўдных сяброў С. І. Е. ня была прынятая, дзякуючы таму, што галоўная думка, якая была пры стварэньні „Deutschen Studentenschaft", расходзіцца з ідэяй С. І. Е. Пытаньне гэтае цягнецца ўжо ў працягу некалькі гадоў і на сёлетнім Кангрэсе ня прышлі да паразуменьня. Апрача навуковай і грамадзкай працы для вучасьнікаў Кангрэсу былі наладжаныя экскурсыі ў галаўнейшыя гарады Бэльгіі і таксама была зьведзена Міжнародная Выстава ў Льежы і Антвэрпэне.

Сёлета ад „А. Б. С. А." (Аб'еднаньне Беларускіх Студэнтскіх Арганізацыяў) былі дэлегаваныя і прыймалі ўдзел у Кангрэсе два прадстаўнікі ў асобах: Зьмітрака Касмовіча, студэнта Гэнтскага ўнівэрсытэту і Аляксандра Вітушкі, студ. чэскага ўнівэрсытэту ў Празе. Дэлегатамі „А. Б. С. А." былі зробленыя даклады ў адпаведных камісыях аб жыцьці, дзейнасьці і імкненьнях беларускага студэнства, падкрэсьліваючы тыя цяжкія варункі, у якіх яно знаходзіцца. Таксама была парушана справа павароту да краю і настрыфікацыя дыплёмаў тых студэнтаў, якія ня маючы магчымасьці вучыцца на вышэйшых школах у тым краі, адкуль яны самі паходзяць, з усходняе або заходняе Беларусі, былі змушаныя выехаць з Бацькаўшчыны з мэтаю здабыцьця асьветы і па сканчэньні навукі ня маюць магчымасьці вярнуцца на яе-ж. Есьць надзея, што дзякуючы С. І. Е. гэтая справа будзе ўладжана. Трэба зазначыць, што было шмат зацікаўленых сярод дэлегатаў Кангрэсу жыцьцём беларускага студэнства і яго Народу. На вялікі жаль, ня маючы прапагандная літэратуры, беларускія дэлегаты змушаныя былі задаволіць зацікаўленых толькі вуснымі інфармацыямі аб беларускім жыцьці і руху. Інакш стаяла справа ў іншых дэлегатаў, якія будучы падтрыманыя сваім грамадзянствам і так-жа ўрадам, прыбылі на Кангрэс у вялікім ліку (напр.: польская дэлегацыя складалася з 48-х асоб), прывозячы з сабою шмат прапагандная літэратуры.

26 жніўня быў зачынены Кангрэс, устанаўліваючы, што наступны Кангрэс С. І. Е. адбудзецца ў Букарэшце (Румынія) ў жніўні месяцы. 27-га раз'ехаліся дэлегаты Кангресу, разносячы па цэламу сьвету ідэю С. І. Е. і маючы ўражаньне і прадстаў аб жыцьці і імкненьнях кожнага народу.

Ведама, што студэнства зьяўляецца тою часткаю свайго народу, якая яго рэпрэзэнтуе і імкнецца да дасягненьня яго добрабыту, а апошні ў сваю чаргу залежыць ад разьвіцьця здабытай культуры. Дзеля гэтага трэба, каб усё беларускае грамадзянства падтрымоўвала сіроцкае, саматужнае жыцьцё нашых студэнтаў, памятаючы тое, што ў сучаснасьці цяжка што-колечы зрабіць, ня маючы мінімальных, матэр'яльных сродкаў.

Ужо некалькі разоў „А. Б. С. А." зьвярталася да ўсяго беларускага грамадзянства з прозьбаю памагчы яму як матэр'яльна так і ў супрацоўніцтве, а таксама заклікала да гэтага і ўсіх беларускіх студэнтаў.

Няхай-жа цяпер зразумеем мы гэтую прозьбу, каб яна ня была голасам у пушчы, падкрэсьліваючы другі раз, што нашае жыцьцё цесна зьвязана з жыцьцём нашага студэнства, а дабрабыт і праца студэнтаў зьвязана з добрабытам нашага народу. Пастараімся, каб у будучым XIII-тым Кангрэсе С. І. Е. ізноў бралі ўдзел нашыя студэнтскія дэлегаты, але ляпей ужо падгатаваныя і каб працу сваю маглі весьці больш інтэнсыўней.

А. В.

Брукэль, 27.VIII. 1930 г.

Карэспандэнцыі.

(Вёска Серамовічы, Стоўпэцкага павету).

Бедны сялянін Міхась Шут, які на 7 душ мае усяго 1⅔ дзесяціны зямлі, датаго ж сам інвалід ад часу сусьветнае вайны (хоць маючы ўсе дакумэнты нейк ня можа дабіцца запамогі), хацеў падаць на суд старшага брата, які заўладаў усім бацькаўскім будынкам і брата часткай зямлі. У гэтай справе ён зьвярнуўся да абаронцы Маеўскага пры павятовым судзе ў Міры. Абаронца сказаў: „11 гадоў прайшло, ужо даўнасьць, але я паладжу з судзьёй". Па гэтым выманіў 150 злотых, але справу 2 раза адкладаў, а калі прайшоў суд, дык гэты „абаронца" нат ня выступіў у абароне. Разам на 300 злотых давеў на страты беднага селяніна, а калі пакрыўджаны прыйшоў са сваім сьведкам Мацеям Малахеям і сказаў нашто мяне зманулі, а сьведка падтвярдзіў гэтыя словы пакрыўджанага дадаўшы, што такі паступак завецца „ашуствам", дык абаронца кінуўся да сьведкі і пачаў яго біць па твары, а пасьля дзікім боям прагнаў. У выніку апошнія надалі ашуканца ў суд.

Пярун.

Усячына.

На Марсе.

Марс зьяўляецца плянэтаю ў 8 разоў мягчэйшаю ад зямлі. Сіла прыцяганьня на Марсе ў стольки-ж раз меншая, чым на зямлі. Гэта значыць, што каб напрыклад чалавек туды дастаўся то ён важыў-бы там усяго 27 кілеграмаў і мог бы з высілкам, які патрэбны на зямлі да таго каб пераскочыць 120 цэнтымэтраў, на Марсе мог-бы пераскочыць аж 4 мэтры.

Радый.

Колькасьць цяпла, якая вытвараецца 1 грамам раду раўняецца цяплу, якое вытвораецца пры спаленьні 500 кілеграмаў каменнага вугля.

З жыцьця мурашкаў.

Цікавыя спасьцярогі над жыцьцём мурашак правёў праф. Манахійскага унівэрсытэту Гэрман Эйдманн.

Ён сьцьвярджае на падставе доўгіх абсэрвацыяў, што мурашкі маюць асобны род „каровак", якія пасуцца, як і нашыя каровы і потым даюць нейкую жыдкасьць—мурашкіна малако.

Гэтыя мурашкі-кароўкі пасуцца на пэўных мейсцох і сьцерагуцца праз мурашак-пастухоў.

Гэтыя пастухі стала выконваюць свае абавязкі і вельмі сумленна.

Акалічнасьць гэтую праф. Эйдман сьцьвердзіў у той спосаб, што пакрапіў фарбаю гэтых „пастухоў" і потым заўважыў, што гэтыя самыя ахварбаваныя мурашкі стала выконвалі свае абавязкі пастухоў.

Мурашкі-пастухі вельмі разумныя: яны, напрыклад, не пазваляюць сваім „кароўкам" разьбягацца, бароняць іх ад нападаў мурашак з іншых грамад і г. д.

Пастухі ўначы спяць каля сваяго стада, як у нас начлежнікі пільнуюць каней.

Як многа цудоўнага і дзіўнага на сьвеце і як яшчэ мала мы яго знаем!

Вулкан Стромболі ажыў.

12 верасьня г. г. неспадзевана вулкан Стромболі пачаў выкідываць лаву. Перад гэтым з вялікім грохатам вяршына вулкану ўзьлецела ў гару. Хутка гарачая лава дайшла да мястэчка Сан-Бартоло і зьнішчыла ўсе акалічныя нівы.

Вагняны попел, які сыпаўся з неба прычыніўся да многіх пажараў.

Жыхарства ў паніцы паўцякала з загрожаных ваколіцы.

Выбарчы Камітэт Цэнтральнага Саюзу

Беларускіх Культ.-Асьветных і Гаспадарчых Установаў і Інстытуцыяў

зьвяртаецца да ўсяго нацыянальнага сьвядомага беларускага грамадзянства якому дорага наша нацыянальна-культурнае адраджэньне, каб усе сталі да працы для падгатоўкі перамогі нашае лісты ў надыходзячых выбарах. Ня траціце часу й тварыце па мястэчках і вёсках выбарчыя камітэты Беларускага Цэнтра-Саюзу, гуртуйце каля іх сялянства і надсылайце весткі аб сабе па адрэсу Wilno, ulica Ostrobramska 9, m. 22. Komitet Wyborczy, дзе можна атрымаць усе спраўкі, якія будуць патрэбны.

Старшыня К-ту **Ф. Акінчыц.**

Сэкрэтар **К. Крук.**

Рэдактар-Выдавец: **М. Сіняўскі.** Друкарня Я. ЛЕВІНА Вільня, Нямецкая 22.